

ВІДГУК

офіційного опонента доктора юридичних наук, професора Легези Юлії Олександрівни на дисертацію Гуменюка Валерія Євгеновича «Адміністративно-правові засади публічного управління у сфері пенсійного забезпечення в Україні», подану на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 - адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право

I. Актуальність теми дисертації. В умовах розвитку ринкової економіки, конкуренції та підприємництва гостро постає проблема соціального захисту населення, особливо при розшаруванні суспільства за матеріальним і соціальним статусами. Однією з функцій держави є недопущення зростання соціальної напруги з приводу майнової нерівності, передбачення та фінансування негативних проявів ринку для громадян (безробіття, втрати працездатності), створення ефективної пенсійної системи. Перед державою постає проблема забезпечення і підтримки малозабезпечених прошарків населення. Тож особливої актуальності набуває комплексне дослідження адміністративно-правових засад публічного управління у сфері пенсійного забезпечення, що ґрунтується на еволюційному, інституціональному та соціально-економічному підходах. У зв'язку з наведеним виникає необхідність у проведенні ґрунтовних адміністративно-правових досліджень за наведеною тематикою.

Крім того, публічне управління спрямоване на пошук механізмів з метою активізації процесів сприяння зайнятості та подолання безробіття, міграції, які впливають на легалізацію заробітних плат. Від даних чинників напряду залежить розвиток економіки країни, який сприятиме належному пенсійному забезпеченню та соціального захисту населення України. До того ж, проблеми наділення органів публічної влади певними повноваженнями, їх делегування, передачі, контролю, незважаючи на велике практичне їх значення, мало проаналізовані та узагальнені в науковій літературі та на практиці.

II. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків, рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх вірогідність.

Автор правильно визначив мету та завдання дослідження, обрав відповідну методику його проведення. Саме тому *обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх достовірність не викликають жодних сумнівів*. Дисертантом опрацьовано велику кількість (288 найменувань) бібліографічних джерел, присвячених характеристиці теоретичних засад адміністративно-правового забезпечення публічного управління у сфері пенсійного забезпечення в Україні, механізму такого управління, а також питанням вдосконалення адміністративно-правових засад публічного управління у сфері пенсійного забезпечення в Україні. При цьому автор висвітлив позиції провідних учених в галузі адміністративного права, детально проаналізував ступінь їхньої аргументованості, виклав своє бачення таких позицій, а також вивчив стан вирішення питання щодо адміністративно-правових засад публічного управління у сфері пенсійного забезпечення в інших країнах.

Зміст, структура дисертації, коло розглянутих в ній питань та сформульовані результати й пропозиції свідчать про те, що *автор провів глибоке наукове дослідження*. Достовірність та обґрунтованість висновків забезпечені за рахунок використання сучасних методів наукового пізнання, застосування яких обумовлене змістом і метою поставлених завдань. Зокрема, *діалектичний метод* був використаний при написанні всіх розділів дисертаційного дослідження, а його застосування зробило можливим всебічний аналіз адміністративно-правових засад публічного управління у сфері пенсійного забезпечення в Україні як об'єктивно існуючого явища та виявлення його специфіки та особливостей. Історично-правовий метод надав можливість виявити особливості феномену адміністративно-правових засад публічного управління у сфері пенсійного забезпечення в Україні (підрозділи 1.1, 1.2). За допомогою формально-логічних методів (аналізу, синтезу, узагальнення тощо) сформульовано визначення основних дефініцій, використаних у дослідженні (підрозділи 1.3, 2.1, 3.2). Порівняльно-правовий метод дозволив дослідити норми вітчизняного законодавства, спрямовані на врегулювання суспільних

відносин публічного управління у сфері пенсійного забезпечення в Україні, та порівняти їх з відповідними нормами законодавства зарубіжних держав з метою формулювання пропозицій щодо запозичення позитивного досвіду (підрозділи 2.2, 3.1) та виокремити детермінантні характеристики державної політики щодо публічного управління у сфері пенсійного забезпечення в Україні (підрозділи 1.1, 3.2). Застосування структурно-системного методу дозволило виокремити групу суб'єктів публічного управління у сфері пенсійного забезпечення в Україні (підрозділ 1.3). Статистичний та соціологічний методи використані з метою аналізу та узагальнення емпіричної інформації, що стосується теми дослідження (підрозділи 2.3, 3.2). Міжгалузевий характер дослідження зумовив застосування й інших наукових підходів: органічної єдності теорії і практики (підрозділи 1.3, 2.3), класифікації і групування, а також форм і методів публічного управління у сфері пенсійного забезпечення в Україні (підрозділи 1.3, 2.1, 2.2), моделювання (з метою вироблення відповідних пропозицій) (підрозділи 3.1, 3.2), а також герменевтичного методу (підрозділи 1.2, 3.2).

У науковій роботі використано праці вітчизняних і зарубіжних учених у галузях адміністративного права, адміністративного процесу, теорії держави і права, публічного управління. Законодавчим підґрунтям роботи є Конституція України, міжнародно-правові акти, ратифіковані Україною, закони України, нормативні акти Президента України та Кабінету Міністрів України, акти центральних та місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, що визначають зміст та особливості адміністративно-правових засад публічного управління у сфері пенсійного забезпечення в Україні

В дисертаційній роботі В. Є. Гуменюка піднімаються та аналізуються питання визначення дефініцій «публічне управління», «адміністративно-правовий статус», «суб'єкт публічного управління», «орган публічної адміністрації» тощо.

III. Достовірність і новизна наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації одержаних результатів

обумовлена глибиною наукового аналізу правової бази досліджуваної проблематики, яку становлять приписи: Конституції України, законодавчих актів України, постанов Верховної Ради України, актів Президента України і Кабінету Міністрів України, нормативних актів центральних органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, а також міжнародних нормативно-правових актів. Інформаційну та емпіричну основу дослідження складають Конституція України, міжнародно-правові акти, ратифіковані Україною, закони України, нормативні акти Президента України та Кабінету Міністрів України, акти центральних та місцевих органів виконавчої влади, що визначають зміст та особливості адміністративно-правових засад публічного управління у сфері пенсійного забезпечення в Україні, а також узагальнення практичної діяльності органів публічної адміністрації, політико-правова публіцистика, довідкові видання та статистичні матеріали.

Слід позитивно визначити результати дослідження адміністративно-правових засад публічного управління у сфері пенсійного забезпечення, в якому особливо цінними є виявлені особливості теоретичних засад такої діяльності (стор. 22-38), аналіз її форм і методів (стор. 77-110), а також характеристика адміністративно-правових аспектів вдосконалення законодавчої бази реалізації адміністративно-правових засад публічного управління у сфері пенсійного забезпечення в Україні (стор. 153-176).

Дисертант слушно зауважує, що сьогодні система публічного управління України перебуває в стані «перманентного реформування». Проведене ним вивчення стану справ (підрозділи 1.3 «Адміністративно-правовий статус суб'єктів публічного управління у сфері публічного забезпечення в Україні» та 2.3 «Інформаційно-аналітичне забезпечення реалізації адміністративно-правових засад публічного управління у сфері пенсійного забезпечення в Україні») дозволило виявити недостатньо високий рівень результативності діяльності суб'єктів реалізації адміністративно-правових засад публічного управління у сфері пенсійного забезпечення в Україні, навіть не дивлячись на

те, що в зазначеній сфері задіяна велика кількість публічних інституцій, що, в першу чергу, пояснюється відсутністю відповідної теоретично розробленої концепції (стор. 111-127).

Слід також визнати необхідним в умовах реалізації адміністративно-правових засад публічного управління у сфері публічного забезпечення в Україні визначення поняття та сутності нормотворчої діяльності суб'єктів публічного управління у сфері публічного забезпечення, принципів та змісту такої діяльності, а також практичних проблем реалізації адміністративно-правових засад публічного управління у сфері публічного забезпечення (стор. 153-160).

Особливо слід відмити глобальність пропозицій Гуменюка В. Є. щодо доктринальних засад публічного управління у сфері публічного забезпечення стосовно підвищення якості надання ними адміністративних послуг, здійснення контролю та напрямів удосконалення законодавчої бази реалізації адміністративно-правових засад публічного управління у сфері пенсійного забезпечення в Україні (стор. 163-171).

Всі ці положення дисертаційного дослідження містять елементи новизни, і без сумніву, є внеском у сучасну адміністративно-правову доктрину.

IV. Наукова і практична цінність дисертації. *Наукова новизна одержаних результатів* полягає в тому, що у дисертації здійснено системну характеристику адміністративно-правових засад публічного управління у сфері пенсійного забезпечення в Україні, що дозволило обґрунтувати необхідність їх реформування як системи докорінних адміністративно-правових перетворень, орієнтованих на досягнення соціально значущих цілей та реалізації принципу людиноцентризму на основі сукупності управлінських процедур, що призводять до зміни форм, методів і змісту діяльності суб'єктів публічного управління у сфері пенсійного забезпечення в Україні та, як наслідок, до зміни сфер суспільних відносин. На базі проведеного дослідження дисертантом

розв'язано низку питань конкретного наукового завдання і сформульовано нові положення, висновки, рекомендації та пропозиції.

Через призму інституту адміністративної процедури здійснено сформульовано поняття компетенції суб'єктів публічного управління у сфері пенсійного забезпечення, шляхом вказівки на сукупність наступних елементів: сфери суспільного життя, що є об'єктом діяльності суб'єктів публічного управління у сфері пенсійного забезпечення; публічної функції, яку суб'єкт публічного управління у сфері пенсійного забезпечення повинен здійснювати в певній галузі суспільного життя і яка проявляється в низці окремих питань, що підлягають віданню цього органу; конкретні повноваження службовців, що є засобом успішного здійснення зазначеної функції в певній сфері суспільного життя.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що вони становлять науково-теоретичний і практичний інтерес. Так, сформульовані в дисертації висновки та рекомендації можуть бути використані: у *науково-дослідній сфері* – як підґрунтя для подальшої розробки теоретичних і прикладних проблем адміністративно-правових засад публічного управління у сфері пенсійного забезпечення в Україні, а також для підготовки відповідних наукових видань та організації науково-дослідної роботи студентів, курсантів і слухачів закладів вищої освіти України; у *правотворчості* – як науково обґрунтовані пропозиції щодо подальшого удосконалення чинних нормативно-правових актів, які регламентують адміністративно-правові засади публічного управління у сфері пенсійного забезпечення в Україні; у *правозастосовній діяльності* – як рекомендації щодо підвищення ефективності практичної діяльності суб'єктів публічного управління у сфері пенсійного забезпечення в Україні; у *навчальному процесі* – як матеріали для підготовки відповідних розділів навчальних видань (підручників та навчальних посібників) і науково-методичних розробок з навчальних дисциплін «Адміністративне право», «Адміністративний процес», відповідних спеціальних курсів («Адміністративна відповідальність», «Адміністративне судочинство», «Теоретичні проблеми

адміністративного судочинства»), а також для проведення різних форм навчальних занять (лекційних, семінарських, практичних) зі студентами, курсантами і слухачами закладів вищої освіти України.

V. Повнота викладу наукових положень, висновків, рекомендацій, сформульованих у дисертації, авторефераті та опублікованих працях. Основні положення дисертації з достатньою повнотою викладені в 9 наукових працях, у тому числі у 5 наукових статтях, з яких 4 опубліковані у виданнях, що визнані як фахові з юридичних наук, 1 стаття - у зарубіжному науковому виданні, а також у 4 тезах доповідей на науково-практичних конференціях.

Зміст поданого автореферату дисертації ідентичний основним положенням дисертації. Дисертація та її автореферат оформлені відповідно до встановлених вимог. В цілому дисертаційна робота виконана на належному науково-теоретичному рівні. Дисертантом по-новому вирішені теоретичні питання теми дослідження, які є вагомим внеском в науку адміністративного права, а також свідчать про глибокі знання теорії та практики адміністративно-правових засад публічного управління у сфері пенсійного забезпечення в Україні, вміння зосереджувати увагу на принципових і практично значущих проблемах наукового дослідження.

Власне бачення шляхів вирішення певних проблем, обґрунтований підхід до їх розв'язання дозволили автору висловити низку нових та таких, що заслуговують на увагу, теоретичних положень і пропозицій. Зазначене стосується обґрунтування дисертантом доцільності виокремлення напрямів вдосконалення адміністративно-правових засад публічного управління у сфері пенсійного забезпечення в Україні, якими ним визначені: узагальнення зарубіжного досвіду публічного управління у сфері пенсійного забезпечення в Україні та визначення основних напрямів його запозичення в Україні, у зв'язку із чим дисертантом встановлено, що відповідний досвід зарубіжних країн варто використовувати з урахуванням наявних вітчизняних традицій публічного управління у сфері пенсійного забезпечення в Україні; подальше вдосконалення вітчизняного адміністративного законодавства з метою

реалізації сучасних пріоритетів державної правової політики – першочерговості забезпечення прав і свобод людини та громадянина у сфері пенсійного забезпечення в Україні тощо.

Позитивно оцінюючи науково-теоретичну та практичну значимість дисертаційного дослідження адміністративно-правових засад публічного управління у сфері пенсійного забезпечення в Україні, його актуальність, наукову новизну та можливість використання пропозицій і рекомендацій дисертанта для вдосконалення адміністративного законодавства та практики адміністративно-правових засад адміністративно-правових засад публічного управління у сфері пенсійного забезпечення в Україні, необхідно наголосити, що окремі положення дисертації недостатньо чіткі та безперечні, має місце непереконлива аргументація деяких висновків. Зазначене обумовлює необхідність висловлення окремих зауважень:

1. Вважаємо, що автору слід було звернути більше уваги на розробку поняття державної політики щодо регулювання адміністративно-правових засад діяльності суб'єктів публічного управління у сфері пенсійного забезпечення, адже не слід забувати, що сама по собі державна політика - це у своїй більшості не діяльність, яку здійснюють суб'єкти адміністративно-правового регулювання діяльності суб'єктів публічного управління у сфері пенсійного забезпечення, а безпосередньо ті вироблені державою напрямки, прийоми та способи, за допомогою яких забезпечується рівновага у сфері публічного управління, а також регламентується діяльність суб'єктів публічного управління у сфері пенсійного забезпечення.

2. У підрозділі 3.2 «Напрями вдосконалення законодавчої бази реалізації адміністративно-правових засад публічного управління у сфері пенсійного забезпечення в Україні» метою кадрового забезпечення в органах публічного управління у сфері пенсійного забезпечення визначено уникнення надмірної політизованості кадрових призначень, квотних принципів і традиційної лояльності, однак слід зауважити, що ця робота вимагає більш чіткої тактики і стратегії адміністративно-правового регулювання кадрового забезпечення в

органах публічного управління у сфері пенсійного забезпечення насамперед на рівні держави. Але дисертаційна робота, на жаль, не містить авторських висновків з цієї проблеми.

3. Вважаємо, що робота значно б виграла, якщо автором були б розглянуті теоретичні аспекти інституційного забезпечення реалізації адміністративно-правових засад діяльності суб'єктів публічного управління у сфері пенсійного забезпечення.

4. Особливо важливим науковим аспектом проведеного дисертаційного дослідження є аналіз зарубіжного досвіду діяльності суб'єктів публічного управління у сфері пенсійного забезпечення, однак хотілося б почути, досвіду якої з країн надає перевагу дисертант? Водночас, у цьому ж контексті, хотілося б почути думку автора про те, досвід якої країни щодо організації реформування публічно-управлінської діяльності суб'єктів публічного управління у сфері пенсійного забезпечення доцільно адаптувати у правову систему України?

5. Дисертант цілком обґрунтовано визначає важливі аспекти проведення реформи суб'єктів публічного управління у сфері пенсійного забезпечення, підкреслюючи те, що вихід українського суспільства із системної кризи потребує істотного підвищення ефективності публічного управління, насамперед, підвищення ефективності діяльності органів публічного управління, що у свою чергу, ставить питання про оптимізацію їх системи. Натомість, хотілося б почути думку автора щодо того, чи всі повноваження органів публічного управління у сфері пенсійного забезпечення розподілені сьогодні ефективно?

Загальний висновок та оцінка дисертації. Натомість, вказані зауваження мають здебільшого характер побажань щодо подальшого покращення наукової роботи або є дискусійними та не знижують у цілому достатньо високого рівня і позитивної характеристики дисертаційного дослідження Віталія Євгеновича Гуменюка на тему «Адміністративно-правові засади публічного управління у сфері пенсійного забезпечення в Україні», що є

завершеною кваліфікаційною науковою працею, виконаною особисто здобувачем у вигляді спеціально підготовленого рукопису. Дисертаційне дослідження містить науково обґрунтовані теоретичні та практичні результати, характеризується єдністю змісту та свідчить про особистий внесок автора в науку адміністративного права України. В роботі отримано нові доктринально аргументовані результати, що у сукупності мають істотне значення для теорії та практики реалізації адміністративно-правових засад публічного управління у сфері пенсійного забезпечення в Україні. Дисертація оформлена відповідно до вимог, встановлених пунктами 9, 11 та 12 Порядку присудження наукових ступенів, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 року № 567, а її автор – **Гуменюк Віталій Євгенович** – за результатами публічного захисту заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право.

Офіційний опонент:

доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри цивільного,
господарського та екологічного права
Національного технічного університету
«Дніпровська політехніка»

Ю. О. Легеза

Підпис Ю.О. Легези засвідчують
Вчений секретар Вченої ради
Національного технічного університету
«Дніпровська політехніка»

Т.М. Калюжна